

Львівський національний університет імені Івана Франка
Філологічний факультет
Катедра загального мовознавства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана
філологічного факультету
доц. Р.О. Крохмальний

“30” серпня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ КОГНІТИВНОЇ ЛІНГВІСТИКИ

галузь знань	<u>03 Гуманітарні науки</u>
спеціальність	<u>035 Філологія</u>
спеціалізації	<u>035.035 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – сербська</u> <u>035.036 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – словацька</u> <u>035.038 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – чеська</u> <u>035.033 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська</u>
факультет	<u>філологічний</u>

Робоча програма навчальної дисципліни «Актуальні проблеми когнітивної лінгвістики» для студентів 1 курсу другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 035 Філологія, спеціалізаціями 035.035 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – сербська, 035.036 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – словацька, 035.038 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – чеська, 035.033 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська. – Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2021.

Розробник: Бацевич Ф.С., завідувач катедри загального мовознавства,
докт. філол. наук, професор

Робоча програма розглянута на засіданні катедри загального мовознавства.

Протокол від “30” серпня 2021 року № 1.

Завідувач катедри загального мовознавства

_____ (проф. Бацевич Ф.С.)
(підпис)

“30” серпня 2021 року

Затверджено Вченою радою філологічного факультету.

Протокол від “30” серпня 2021 року № 1.

Голова

_____ (доц. Крохмальний Р.О.)
(підпис)

“30” серпня 2021 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		<u>денна форма навчання</u>
Кількість кредитів – 3,5	<u>Галузі знань:</u> 03 Гуманітарні науки	Нормативна
Модулів – 2	<u>Спеціальність</u> 035 Філологія	
Змістових модулів – 2	<u>Спеціалізації:</u> 035.035 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – сербська, 035.036 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – словацька, 035.038 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – чеська, 035.033 слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – польська	Рік підготовки:
Загальна кількість годин – 105		1-й
		Семестр
		1-й
		Лекції
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 4,6	<u>Освітньо-кваліфікаційний рівень:</u> магістр	16 год.
		Практичні, семінарські
		16 год.
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		73 год.
		Індивідуальні завдання: підготовка презентації
Вид контролю: залік		

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу – ознайомити студентів із найновішими теоретичними дослідженнями нової теорії мови та когнітивного напрямку лінгвістичної науки; посприяти засвоєнню принципів положень когнітивної лінгвістики з урахуванням теоретичного і прикладного застосування її здобутків та засвоєнню методів і прийомів когнітивного лінгвістичного аналізу.

Завдання: 1. Опанування термінологічним апаратом когнітивної лінгвістики. 2. Розвиток аналітичного мислення, навичок інтерпретації, критичного дослідницького погляду на різні підходи у мовознавчій науці. 3. Розвиток вміння вести дискусію, працювати у групах, обґрунтовувати власну позицію та розуміти позиції й стратегії, відмінні від власної. 4. Спроможність здійснювати пошук інформації, критично оцінювати її джерела та застосовувати її на практиці. 5. Уміння застосовувати експериментальні методи у мовознавчих дослідженнях. 6. Набуття навичок концептуального аналізу та укладання когнітивної дефініції.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- 1) основні проблеми і напрями сучасної когнітивної лінгвістики;
- 2) сутність когнітивного підходу до мови;
- 3) особливості співвідношення мови і мислення;
- 4) сучасний стан когнітивної лінгвістики, який є результатом тривалого розвитку науки про мову;
- 5) теоретичні поняття та категорії у зв'язку з іншими лінгвістичними дисциплінами;

вміти:

- 1) розпізнавати різні типи мовних знаків;
- 2) визначати особливості граматичної будови різних мов світу;
- 3) застосовувати методи і прийоми, свої знання про функціонування мовних одиниць та категорій для покращення своєї комунікативної діяльності з дидактичною метою;
- 4) застосовувати теоретичні знання про мову та методи і прийоми її аналізу для написання курсових і наукових робіт.

Програмні результати навчання

ПРН 1. Оцінювати власну навчальну та науково-професійну діяльність, будувати і втілювати ефективну стратегію саморозвитку та професійного самовдосконалення.

ПРН 2. Упевнено володіти державною та іноземною мовами для реалізації письмової та усної комунікації, зокрема в ситуаціях професійного й наукового спілкування; презентувати результати досліджень державною та іноземною мовами.

ПРН 3. Застосовувати сучасні методик і технології, зокрема інформаційні,

для успішного й ефективного здійснення професійної діяльності та забезпечення якості дослідження в конкретній філологічній галузі.

ПРН 4. Оцінювати й критично аналізувати соціально, особистісно та професійно значущі проблеми і пропонувати шляхи їх вирішення у складних і непередбачуваних умовах, що потребує застосування нових підходів та прогнозування.

ПРН 5. Знаходити оптимальні шляхи ефективної взаємодії у професійному колективіта з представниками інших професійних груп різного рівня.

ПРН 6. Застосовувати знання про експресивні, емоційні, логічні засоби мови та техніку мовлення для досягнення запланованого прагматичного результату й організації успішної комунікації.

ПРН 7. Аналізувати, порівнювати і класифікувати різні напрями і школи в лінгвістиці.

ПРН 9. Характеризувати теоретичні засади (концепції, категорії, принципи, основні поняття тощо) та прикладні аспекти обраної філологічної спеціалізації.

ПРН 12. Дотримуватися правил академічної доброчесності.

ПРН 13. Доступно й аргументовано пояснювати сутність конкретних філологічних питань, власну точку зору на них та її обґрунтування як фахівцям, так і широкому загалу, зокрема особам, які навчаються.

ПРН 14. Створювати, аналізувати й редагувати тексти різних стилів та жанрів.

ПРН 15. Обирати оптимальні дослідницькі підходи й методи для аналізу конкретного лінгвістичного чи літературного матеріалу.

ПРН 16. Використовувати спеціалізовані концептуальні знання з обраної філологічної галузі для розв'язання складних задач і проблем, що потребує оновлення та інтеграції знань, часто в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Філософські джерела когнітивної науки. Проблема категоризації

Тема 1. Категорії і когнітивні моделі. Класична теорія категорій. Значення категоризації. Поняття наукової парадигми. Об'єктивістська парадигма. Базовий реалізм. Два аспекти об'єктивізму. Пізнання і мова з точки зору об'єктивізму. Інтуїція і об'єктивізм. Науковий об'єктивізм. Класична категоризація у мовознавстві. Емпіричний статус об'єктивістської парадигми.

Рекомендована література

1. Бацевич Ф.С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень: Підручник. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 240 с.

2. Франко І.Я. Зібрання творів у 50-и томах. – К.: Наукова думка, 1979 р., т. 31, с. 45 – 119.

3. Вітгенштайн, Людвіг. Tractatus Logico-Philosophicus; Філософські дослідження. / Пер. Євгена Поповича. — Київ: Основи. — 1995.

4. Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні : навчальний посібник/ Н. В. Слухай, О. С. Снитко, Т. П. Вільчинська. - К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2011. – С. 5-14.

Тема 2. Філософські джерела когнітивної науки. Витоки когнітивного підходу в різних науках. Філософські погляди Л. Вітгенштейна у становленні когнітивної науки. Л. Вітгенштейн про родинну подібність. Межі категорій. Комп'ютерні науки і когнітивна лінгвістика: теорія розмитих множин Л. А. Заде. Антропологія і когнітивна наука: праці Ф. Лаунсбері; дослідження Б. Берліна і П. Кея; нейрофізіологічні дослідження Р. Девалуа, П. Екмана. Центральні і маргінальні члени категорії (Дж.Л. Отсін).

Рекомендована література

1. Lakoff, George P. Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal About the Mind. University of Chicago Press, 1987 // Лакофф Дж. Женщины, огонь и опасные вещи: Что категории языка говорят нам о мышлении. Москва, 2004.

2. Бацевич Ф.С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень: Підручник. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 240 с.

3. Вітгенштайн, Людвіг. Tractatus Logico-Philosophicus; Філософські дослідження. / Пер. Євгена Поповича. — Київ: Основи. — 1995.

1. Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні : навчальний посібник/ Н. В. Слухай, О. С. Снитко, Т. П. Вільчинська. - К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2011.

Тема 3. Теорія прототипів Е. Рош. Еволюція поглядів Елеонори Рош. Прототипні ефекти. Ефекти базового рівня. Прототипні ефекти в мові. Прототипні ефекти в мовних категоріях: морфологія і синтаксис.

Рекомендована література

1. Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні : навчальний посібник/ Н. В. Слухай, О. С. Снитко, Т. П. Вільчинська. - К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2011. – С. 5-14.

2. Kognityvne podstawy języka i językoznawstwa. Red. E. Tabakowska. Kraków: Universitas. S. 45-74.

3. Lakoff, George P. Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal About the Mind. University of Chicago Press, 1987 // Лакофф Дж. Женщины, огонь и опасные вещи: Что категории языка говорят нам о мышлении. Москва, 2004. Rosch, E. 1973. Natural categories. *Cognitive Psychology*, 4, 328-350.

4. Rosch, Eleanor. Zasady kategoryzacji // *Etnolingwistyka*, 17. – UMCS, 2005. S.11- 35.

Тема 4. Ідеалізовані когнітивні моделі. Джерела прототипних ефектів. Найпростіші прототипні ефекти. Кластерні моделі як джерело прототипних ефектів. Метонімічні джерела прототипних ефектів. Інші типи метонімічних моделей. Соціальні стереотипи, типові приклади, ідеали, взірці, генератори, субмоделі, яскраві приклади.

Рекомендована література

1. Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні : навчальний посібник/ Н. В. Слухай, О. С. Снитко, Т. П. Вільчинська. - К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2011. – С. 5-14.

2. Lakoff, George P. Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal About the Mind. University of Chicago Press, 1987 // Лакофф Дж. Женщины, огонь и опасные вещи: Что категории языка говорят нам о мышлении. Москва, 2004.

Змістовий модуль 2. Когнітивні механізми та мовна концептуалізація. Методи когнітивної лінгвістики

Теми 5. Когнітивна теорія метафори: основні положення.

Орієнтаційні метафори. Метафора і несуперечливість культури. Онтологічні метафори. Персоніфікація. Системність метафоричних концептів і свідоцтва проти узгодженості системи метафор. Фрагментарність метафоричного структурування. Підгрунття структурних метафор. Причинність: безпосередній досвід і метафоричне осмислення. Узгодженість у структуруванні досвіду. Узгодженість метафор. Складні випадки узгодження між метафорами. Деякі наслідки для теорії понятійної структури. Кінестетичні образні схеми: контейнер, частина-ціле, зв'язок, центр-периферія. Досвідне підгрунття метафор.

Рекомендована література

1. Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні : навчальний посібник/ Н. В. Слухай, О. С. Снитко, Т. П. Вільчинська. - К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2011. – С. 5-14.

2. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафори, которими мы живем: Пер. с англ. / Под ред. и с предисл. А.Н. Баранова. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 256 с.

3. Evans V., Green M. Cognitive Linguistics: An Introduction. - Edinburgh University Press, 2006.

4. Kognityvne podstawy języka i językoznawstwa. Red. E. Tabakowska. Kraków: Universitas. S. 45-74.

Тема 6. Уорф і релятивізм

Альтернативні концептуалізації у повсякденному житті. Концепції релятивізму. Питання про ступінь, глибину і характер відмінностей. Проблема розмежування концептуальної системи і здатності концептуалізації. Переклад і розуміння. Проблема концептуальної організації. Питання про монолітність концептуальної системи. Питання про локалізацію відмінностей.

Рекомендована література

1. Бацевич Ф.С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень: Підручник. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 240 с.
2. Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні : навчальний посібник/ Н. В. Слухай, О. С. Снитко, Т. П. Вільчинська. - К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2011. – С. 5-14.
3. Уорф Б.Л. Отношение норм поведения и мышления к языку // Новое в лингвистике. Вып. 1. – М., 1960.
4. Lakoff, George P. Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal About the Mind. University of Chicago Press, 1987 // Лакофф Дж. Женщины, огонь и опасные вещи: Что категории языка говорят нам о мышлении. Москва, 2004.

Тема 7. Сучасні вчені про гіпотезу лінгвістичної відносності. До питання про мовні універсалиї та втілення. Лінгвокультурний аналіз у працях Анни Вежбицької. Лера Бородицькі про теорію лінгвістичної відносності.

Рекомендована література

1. Lakoff George. Women, Fire and Dangerous Things: What Categories Reveal About the Mind University of Chicago Press., 1987 // Лакофф Дж. Женщины, огонь и опасные вещи: Что категории языка говорят нам о мышлении. Москва, 2004. - С. 395-438.
2. Бородицькі Л. Как язык, на котором мы говорим, влияет на наше мышление <https://www.youtube.com/watch?v=zEhv7vcGljw>
3. Бородицькі Л. Метафори и структурирование опыта: роль пространственных метафор в понимании времени <http://psychology-online.net/articles/doc-1768.html>
4. Вежбицька А. Язык. Культура. Познание. М.: Русские словари, 1996.

Тема 8. Проблема методу у когнітивній лінгвістиці. Метод лінгвістичної інтроспекції. Корпусні дослідження. Метод когнітивної дефініції.

Рекомендована література

1. Bartmiński J. Podstawy lingwistycznych badań nad stereotypem – na przykładzie stereotypu matki / J. Bartmiński // Jezyk a kultura. – 1998. – №12. – S. 63–83.
2. Bartmiński J. Stereotyp Rosjanina i jego profilowanie we współczesnej polszczyźnie / J. Bartmiński, I. Lappo, U. Majer-Baranowska // Etnolingwistyka. – 2002. – №14. – S. 105–152.
3. Вежбицька А. Семантические универсалии и описание языков. М., 1999.
4. Вежбицька А. Язык. Культура. Познание. М., 1996.
5. Мартінек С. Емпіричні й експериментальні методи у сучасній когнітивній лінгвістиці // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Вип. 52. – Львів: Вид-во ЛНУ, 2011. – С. 25–32.

6. Мартінек С. Структура когнітивної категорії крізь призму асоціативного експерименту (на матеріалі слов'янських мов) // Проблеми слов'язнавства. Львів, 2012. Вип. 61. – С. 76–85.33 664.

7. Юдін О. Етнолінгвістичне вивчення народної культури і проблема дефініювання // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Вип. 52. – Львів: Вид-во ЛНУ, 2011.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Філософські джерела когнітивної науки. Проблема категоризації												
Тема 1. Категорії і когнітивні моделі. Класична теорія категорій. Значення категоризації.	13	2	2			9						
Тема 2. Філософські джерела когнітивної науки. Витоки когнітивного підходу в різних науках	13	2	2			9						
Тема 3. Теорія прототипів Е. Рош. Еволюція поглядів Елеонори Рош. Прототипні ефекти	13	2	2			9						
Тема 4. Ідеалізовані когнітивні моделі. Кластерні моделі як джерело прототипних ефектів. Метонімічні	13	2	2			9						

джерела прототипних ефектів													
Разом за змістовим модулем 1	52	8	8			36							
Змістовий модуль 2. Когнітивні механізми та мовна концептуалізація. Методи когнітивної лінгвістики													
Тема 5. Когнітивна теорія метафори. Орієнтаційні, онтологічні, структурні метафори.	13	2	2			9							
Тема 6. Уорф і релятивізм. Альтернативні концептуалізації у повсякденному житті. Концепції релятивізму	13	2	2			9							
Тема 7. Сучасні вчені про гіпотезу лінгвістичної відносності. До питання про мовні універсалиї та втілення.	13	2	2			9							
Тема 8. Проблема методу у когнітивній лінгвістиці. Метод лінгвістичної інтроспекції. Корпусні	14	2	2			10							

дослідження. Метод когнітивної дефініції.												
Разом за змістовим модулем 2	53	8	8			37						
Усього годин	105	16	16			73						

5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Категорії і когнітивні моделі. Значення категоризації	9
2	Філософські джерела когнітивної науки. Витоки когнітивного підходу в різних науках	9
3	Теорія прототипів Е. Рош	9
4	Ідеалізовані когнітивні моделі	9
5	Когнітивна теорія метафори: основні положення	9
6	Уорф і релятивізм	9
7	Сучасні вчені про гіпотезу лінгвістичної відносності. До питання про мовні універсалиї та втілення	9
8	Проблема методу у когнітивній лінгвістиці	10
	Разом	73

6. Методи навчання

Лекція, пояснення, розповідь, евристична бесіда, навчальна дискусія.

7. Методи контролю

Поточний контроль: модулі (опитування), оцінювання самостійної роботи студентів (підготовка презентації).

Підсумковий контроль: залік (тестування та усне опитування).

8. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання роботи студента здійснюється за схемою:

1. Максимальна оцінка, яку може отримати студент, – 100 балів.
2. Робота студента протягом семестру оцінюється за показниками:
  - а) робота на практичних заняттях: 20% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 20;

б) поточне тестування за 2 змістовими модулями: 30% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 30 (по 15 балів за змістовий модуль);

в) підготовка реферату (на вибір студента із запропонованих викладачем тем) (самостійна робота): 20% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 20.

3. Підсумковий контроль (залік) проводиться в комбінованій (усній і письмовій) формі. Студент повинен письмово виконати підсумкове тестове завдання та відповісти на 2 теоретичні питання: 30% семестрової оцінки; максимальна кількість балів 30.

Розподіл балів, які отримують студенти

Робота на практичних заняттях	Поточне тестування		Самостійна робота (підготовка реферату)	Підсумковий тест та усне опитування (залік)	Сума
	Змістовий модуль 1	Змістовий модуль 2			
	Т.1-Т.4	Т.5-Т.8			
20	15	15	20	30	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
81-89	B	добре	
71-80	C		
61-70	D	задовільно	
51-60	E		
21-50	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-20	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

9. Методичне забезпечення

1. Робоча програма та силабус навчальної дисципліни.
2. Матеріали для самостійної роботи студентів.
3. Комплект завдань для модульних контрольних робіт (тестові завдання).

10. Рекомендована література

Базова

1. Бацевич Ф.С. Філософія мови: Історія лінгвофілософських учень: Підручник. – К.: ВЦ «Академія», 2008. – 240 с.
5. Вітгенштайн, Людвіг. Tractatus Logico-Philosophicus; Філософські дослідження. / Пер. Євгена Поповича. — Київ: Основи. — 1995.
6. Когнітологія та концептологія в лінгвістичному висвітленні : навчальний посібник/ Н. В. Слухай, О. С. Снитко, Т. П. Вільчинська. - К. : Видавничо-поліграфічний центр "Київський університет", 2011. – С. 5-14.
7. Концепт БОЛЬ в типологическом освещении / ред. В.М. Брицын, Е.В. рахилина, Т.И. Резникова, Г.М. Яворская. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2009. – 424 с.
8. Лакофф Дж. Мышление в зеркале классификаторов // Новое в зарубежной лингвистике. Вып. 23. - М., 1988.
9. Лакофф Дж., Джонсон М. Метафоры, которыми мы живем: Пер. с англ. / Под ред. и с предисл. А.Н. Баранова. – М.: Едиториал УРСС, 2004. – 256 с.
10. Мартінек С. Емпіричні й експериментальні методи у сучасній когнітивній лінгвістиці // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Вип. 52. – Львів: Вид-во ЛНУ, 2011. – С. 25–32.
11. Франко І.Я. Зібрання творів у 50-и томах. – К.: Наукова думка, 1979 р., т. 31, с. 45 – 119.
12. Юдін О. Етнолінгвістичне вивчення народної культури і проблема дефініювання // Вісник Львівського університету. Серія філологічна. Вип. 52. – Львів: Вид-во ЛНУ, 2011.
13. Evans V., Green M. Cognitive Linguistics: An Introduction. - Edinburgh University Press, 2006.
14. Rosch, E. 1973. Natural categories. Cognitive Psychology, 4, 328-350.
15. Rosch, Eleanor. Zasady kategoryzacji // Etnolingwistyka, 17. – UMCS, 2005. S.11- 35.

Допоміжна

16. Вежбицкая А. Семантические универсалии и описание языков. М., 1999.
17. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. М., 1996.
18. Лінгвоконцептологія: перспективні напрoвленнoя. Луганск ГУ: „ЛНУ имени Тараса Шевченко” 2013. – 623 с.
19. Мартінек С. Структура когнітивної категорії крізь призму асоціативного експерименту (на матеріалі слов'янських мов) // Проблеми слов'язнавства. Львів, 2012. Вип. 61. – С. 76–85.33 664.

20. Уорф Б.Л. Отношение норм поведения и мышления к языку // Новое в лингвистике. Вып. 1. – М., 1960.
21. Ченки А. 1996. Современные когнитивные подходы к семантике: сходства и различия в теориях и целях // Вопросы языкознания, № 2. – С. 68-78.
22. Bartmiński J. Podstawy lingwistycznych badań nad stereotypem – na przykładzie stereotypu matki / J. Bartmiński // Język a kultura. – 1998. – №12. – S. 63–83.
- Bartmiński J. Stereotyp Rosjanina i jego profilowanie we współczesnej polszczyźnie / J. Bartmiński, I. Lappo, U. Majer-Baranowska // Etnolingwistyka. – 2002. – №14. – S. 105–152.
23. Cognitive Sociolinguistics : Language Variation, Cultural Models, Social Systems / Ed. by G. Kristiansen, R. Dirven. – Berlin : Mouton de Gruyter, 2008.
24. Geeraerts D. Introducing cognitive linguistics / D. Geeraerts, H. Cuyckens // The Oxford Handbook of Cognitive Linguistics. – Oxford University Press US, 2007. – P. 3–24.
25. Kemmer, S. 2006. Ludzkie poznanie a process uszczegółowienia zdarzeń: Analiza wybranych uniwersalnych kategorii pojęciowych. – Kraków: Universitas.
26. Kognitywne podstawy języka i językoznawstwa. Red. E. Tabakowska. Kraków: Universitas. S. 45-74.
27. Lakoff, George P. Women, Fire, and Dangerous Things: What Categories Reveal About the Mind. University of Chicago Press, 1987 // Лакофф Дж. Женщины, огонь и опасные вещи: Что категории языка говорят нам о мышлении. Москва, 2004.
28. Sweetser, E. 1996. From etymology to pragmatics: Metaphorical and cultural aspects of semantic structure. Cambridge University Press.

11. Інформаційні ресурси

1. Лінгвістичний портал MOVA.info <http://www.mova.info>
2. Wikipedia. <http://www.wikipedia.org>
3. Український лінгвістичний портал <http://www.ulif.org.ua/ulif/>
4. Портал української мови та культури <http://slovnyk.net/>

Питання на залік

1. Традиційний і новий підходи у лінгвістичній науці: основні теоретичні засади.
2. Генеративна Граматика Н. Хомського і Когнітивна Лінгвістика: спільне й відмінне.
3. Класична підхід до вивчення категорій. Новітні дослідження категоризації.
4. Роль праць Л. Вітгенштейна у становленні когнітивної науки. Л. Вітгенштейн про родинну подібність. Межі категорій.
5. Центральні і маргінальні члени категорії (Дж.Л. Отсін).
6. Комп'ютерні науки і когнітивна лінгвістика: теорія розмитих множин Л. А. Заде.
7. Когнітивна антропологія (Флойд Лаунсбері).
8. Антропологія і когнітивна наука: дослідження Б. Берліна і П. Кея.
9. Передумови виникнення нового підході до вивчення категоризації.
10. Дослідження назв кольорів П. Кея і Б. Берліна.
11. Базовий рівень категоризації (Р. Браун і Б. Берлін).
12. Значення праць Е. Рош для становлення когнітивної науки. Прототипні ефекти.
13. Еволюція поглядів Е. Рош.
14. Ефекти базового рівня.
15. Засвоєння понять в онтогенезі.
16. Антропомірність категорій базового рівня.
17. Фреймова семантика. Фрейм як одиниця репрезентації знань.
18. Сценарії і скрипти.
19. Джерела прототипних ефектів. Чотири типи когнітивних моделей: пропозиційні, образно-схематичні, метафоричні і метонімічні.
20. Найпростіші прототипні ефекти (*bachelor*).
21. Кластерні моделі: *мати* в американській та українській лінгвокультурах.
22. Метонімічні моделі: соціальні стереотипи, типові приклади, ідеали, взірці.
23. Метонімічні моделі: генератори, субмоделі, яскраві приклади.
24. Граматично марковані концептуальні категорії.
25. Загальні принципи роботи когнітивних механізмів.
26. Принципи сфери досвіду, міфу і повір'я, важливої властивості.
27. Свідоцтва, які постачають процеси зникнення мов.
28. Японський класифікатор Ноп: трансформаційна образна схема.
29. Категорія істота/неістота у граматичній системі української мови.
30. Уорф і релятивізм. Альтернативні концептуалізації у повсякденному житті.
31. Концепції релятивізму. Питання про ступінь, глибину і характер відмінностей.

32. Проблема розмежування концептуальної системи і здатності концептуалізації.
33. Переклад і розуміння.
34. Сучасні погляди на лінгвістичний релятивізм (праці А. Вежбицької та Л. Бородіцкі).
35. Когнітивна теорія метафори: основні положення.
36. Системність метафоричних концептів.
37. Орієнтаційні метафори.
38. Метафора і несуперечливість культури.
39. Онтологічні метафори.
40. Персоніфікація.
41. Свідоцтва проти узгодженості системи метафор.
42. Фрагментарність метафоричного структурування.
43. Підґрунтя структурних метафор.
44. Причинність: безпосередній досвід і метафоричне осмислення.
45. Узгодженість у структуруванні досвіду.
46. Узгодженість метафор. Складні випадки узгодження метафор.
47. Метод лінгвістичної інтроспекції.
48. Семантична метамова А. Вежбицької. Метод семантичних примітивів.
49. Концептуальний аналіз.
50. Метод когнітивної дефініції Є. Бартмінського

Теми рефератів

ТЕМА 1. Когнітивні моделі. Фрейм. Сценарій. Скрипт.

ТЕМА 2. Погляди А. Вежбицької. Граматикалізовані категорії.

ТЕМА 3. Альтернативні концептуалізації у повсякденному житті. Концепції релятивізму. Питання про ступінь, глибину і характер відмінностей. Проблема розмежування концептуальної системи і здатності концептуалізації. Переклад і розуміння. Питання про монолітність концептуальної системи. Питання про локалізацію відмінностей.

ТЕМА 4. Метафора і несуперечливість культури. Онтологічні метафори. Персоніфікація.

ТЕМА 5. Системність метафоричних концептів і свідоцтва проти узгодженості системи метафор. Фрагментарність метафоричного структурування.

ТЕМА 6. Підґрунтя структурних метафор. Причинність: безпосередній досвід і метафоричне осмислення. Узгодженість у структуруванні досвіду.

ТЕМА 7. Узгодженість метафор. Складні випадки узгодження між метафорами. Деякі наслідки для теорії понятійної структури. Визначення і розуміння. Метафори і значення.

ТЕМА 8. Метафора, істина і дія. Міфи об'єктивізму і суб'єктивізму. Неадекватність міфу суб'єктивізму.

ТЕМА 9. Метонімічні моделі. Метонімічні джерела прототипних ефектів. Інші типи метонімічних моделей. Соціальні стереотипи, типові приклади, ідеали, взірці, генератори, субмоделі, яскраві приклади.